

Azt fogják mondani: helyes; azonban mit csináljunk már most a magyar legenda két első részének és a Garinus-féle változatnak felosztásbeli egyezésével? — A felelet egyszerű: semmit, mivel az az »egyezés«, mint a között rokon részletek pusztá fejezetszámainak sorrendje is elárulja, a hypothesis megokolásán kívül másutt sehol sem létezik.

Am ott vannak végre magok a szövegek. Világos, a magyar író sok mindent nem meríthetett Garinusból. Nem meríthette a Ranzanussal egyező részleteket, a Castillo-féléket, a melyeket különben a jegyzőkönyv meglevő részeiből sem lehet kihüvelyezni, s nem meríthetett még igen sok mást, a mi a magyarban előfordúl, holott Garinusban teljességgel ismeretlen. Azonban egyelőre nem is ez a kérdés; az, a mi eldöntésre vár, az, hogy mit meríthetett belőle? vajjon vannak-e Garinussal egyező helyei, a melyeket máshonnét alkalmasabban származtatni nem lehet, avagy máshonnét, mint éppen Garinusból, magyarázni lehetetlen?

Az inquisitorok jegyzőkönyve, sőt a jegyzőkönyvnek és a magyar változatnak collatiója kezünkön forog, tehát a felelet alig jár nagyobb fáradsággal. Nem, a hypothesisnek feltalálója tévedett, Garinus nem volt a magyar compilációnak »egyik« forrása. Ma, mikor a kutatónak több jó szöveg áll rendelkezésére, nem nehéz ezt megállapítani; de meg lehetett volna állapítani akár Knauz idejében is. Mindemellet Garinus munkájának ismerete koránsem vált feleslegessé a magyar Margit-legenda vizsgálójára nézve. Ugyanis Bertholdus de Bosant jegyzőkönyvének szövegét ismerjük ugyan, de csupán részben, mivel belőle igen sok elkallódott, úgy hogy az eredeti följegyzések jókora mennyiségének textusát a variánsokból kell és lehet kihüvelyezni, s ebben a tekintetben Garinus, főképp a bővebb változat, minden retorikai díszre való törekvése mellett is nagyfontosságú.

Irodalomtörténeti szempontból csak sajnálni lehet, hogy Knauz megelégedett a magyar és nápolyi szövegnek pusztá tárgyi és tartalmi összehasonlításával; még inkább, hogy a hivatott utódok annyi éven át »feledkeztek ő dolgukban.« Részünkről kiszakítjuk az elmondottakat rég heverő jegyzeteinkből s némelyes toldalékkal ellátva leteszszük emlékül Knauz Nándor sírjára. Jeles alkalmunk van rá: negyvenedik évfordulója ama napnak, melyen a Magyar Sion a »Nápolyi Margit-legenda« közlését megkezdette.

HORVÁTH CYRILL.

BR. WESSELÉNYI MIKLÓS LEVELEZÉSE ÍRÓBARÁTAIVAL.

(Harmadik közlemény.)

Pesth — Dec. 24 — 1845.

Kedves Druzsám!

Minő rendetlenül járnak a posták, onnan láthatod, hogy 11 és 14én Decembernek irt leveleidet együtt vettem: az igaz hogy én csak egyszer hetenként *Szerdán* küldök a' postára — mivel — ez nekem

ritkán természet Rozsákat — bár mióta itt vagyok — e részben legkisebb panaszom sincsen — mert — a' Branyicskai tudósításokat kivéve — jó leveleim érkeztek.

Most leveleidre térek: Mindenek előtt vedd szives köszönetemet azon sorokért, mellyek alig eshetnének nekem valakitől jobban, mint tőled — 's mellyeket kitalálhatsz a nélkül, hogy itt ismétlem azokat: mert magad tapasztalhattad — hogy bennem egy tárgyra nézve annyi a' kegyelet — mikép mint Isten nevét — ritkán veszem ajkaimra.

Hogy kissé rosszul esett legjobb barátomat legközelebről érdeklő dolgot nem magátul megtudni — nem tagadom — mert hiszen igaz barátságnak is meg van a' maga féltékenysége — 's ez épen mellette 's nem ellene szól: Leveléd azonban a' legtermészetesebben megfejtvén mindent — csak az van hátra — hogy előbbi szives és őszinte óhaj-tásaimat ismétlem.

Most a' tárgyakra:

1° Ha Oprát sikerülend — valami jó emberrel felcserélned — akkor Branyicskán is minden jobbra fordul.

2. Atyám végrendeletét a kolozsvári káptalonban megkaphatod. Ő szegény — utósó napjaiban ingerült volt — 's még pár őszinte egyenes — de nem sértő leveleimet is megemlítette utósó rendeletében — de igasságtalan nem volt — mert mintegy megbánva kemény szavait — egyébben ügykezett nekem kedvezni.

3. A Rohus Cotinusra — 's hogy kellessen vele bálni, gondom lesz — csak az ünnep muljon: mert itt látom 3 nap ünnepeleak — 's az emberek ugy eloszlanak, mikép nyomokba nem akadhatok.

4. Farkast is reméllem rá birom a' fizetésre — mit igen óhajtak — mert szeretném a' nyakéket minél előbb Ninádnak leküldeni — kinek az tetszeni fog.

5° Igen jó lesz Vodianernek irni — vele is szólok — holnap vagy holnap után — mert az utóbbi napokban — nem volt irodájában.

6. Vadász barátaink elszéledtek, egyébiránt is nekem ugy tetszik — hogy ezen embereknek nincs pénzük — csak a' szájok jár — mi igen szép magában — de semmit sem hoz a' konyhára.

Most egy fontos dologra térek.

7.º Ugy tetszik kedves jó Druszám — mint ha te barátunk Zoltán Jánosnak levelét el nem olvastad volna: mert ő nemcsak legkisebb ajándékot sem követel — sőt épen ezen levelében — nyíltan ki kel az illy ajándékozások ellen — mondja — hogy azoktól undorodik és kér — hogy azon esetben — ha ügyvédem illy dolgokat hozna számadásába — azt visszautasítsam. — Így tehát Zoltán a' viláért sem vágyik arra — sőt azt el sem fogadná. *Azért nagyon kérlek — hogy ha még irsz Zoltánnak, e' tárgyat ne érintsd. Ő bíró volt ez ügyben.*

Répásynak én is irtam — 's épen azon szellemben, mellyben te — 's hogy te is irtál neki — 's irni fogsz Samunak — azért vedd igen szives köszönetemet.

8° A Plaenipotentiat — ugy szintén a' Pap Josef számadását — már leküldöttem neked.

Hogy a' Pesti Hirlap — Buda Pesti Híradó — s' a' Nemzet is megszűnnének, üres hír: Az elsőre nézve éppen ellenkező hír van, tudni illik — hogy az új évtől kezdve Kosuth fogja szerkeszteni — *még pedig ingyen* — nous verrons! — még nem találkoztam e' hír hallása óta vele. — A B. P. Híradó és Nemzeti pedig — még most vágtak nagyobb páva karikát — de félek — hogy ha Lajos barátunk a ceruzát kezibe veszi — nagyon megkékül a' körműk.

Csak képzeld: a Gyűlé Hectora — Liptay Sándor — egészen a la Rodin működik — 's nagy részét — fájdalom és gyalázat — vitorlaként hajtható fiatalságunknak — tracták és hízelgések által — a Gyűlébe csalta — 's ezek most — minden szabadelműek ellen kész *telleges* felépést biztosítottak. Űsse meg őket a' magas menykő!

A Deputatio vissza érkezett — sem a' császár sem a' kormány organumai — elő nem bocsájtották — azon inconstitutionalis ürügy alatt, hogy előre nem jelentették magokat: — — Heves nem küld deputiat — de hiszen erről már írtam. Az újságokból tudod hogy Peel lelépett — 's most mindenki — kíváncsi tudni — melyik párt lép a' kormányra: Fülöp Lajos halála híre is itt a' napokban terjedni kezdett — de még nem valosult: 3-nap óta a' francia hirlapok elmaradoztak.

Hogy Kosuth Lajos egy Comunitásnak pár milliot szerzett — 's ezért 60,000 pengő forint kapott volna — gyanitom csak egy azok közül — melyek itt napi renden vannak. — De gyalázatos az a' mit Körös tett, — a B. P. Híradóban egy vmegye határozat olvasható — hol — Kosuth ellen hevesen kikelnek — őt a' megyéből — kitiltják 's ha oda jöne elfogatással fenyegetik. — Képzelheted a' gyalázatos és oktalan határozat itt minő sensatit csinált.

Benyiczky Lajos ellen csőd van hirdetve: uzsorás adósságok által került bajba — 's minden egyéb oka koholt hírek — hazugságok — szerencsétlen ember ez az egész. Gondolom Zólyom megérzi lemondását — legalább az utóbbi cikkek azon vidékből ezt bizonyítják.

Most két hollandi van itt — ügyes emberek — kik gondolom a' Tisza szabályozására nagy befolyással leendnek. — A' vaspálya munkák itt folynak — úgy szintén a hid körüliek is — mennyiben az idő engedí. — A' budai várhegy alatti Tunei — már bizonyos — csak a' hid elkészülése közeledését várják — hogy azzal együtt nyithassák meg.

Isten veled — ha valamit hallok — miről gondolom hogy érdeke van előtted — soha sem mulasztam el röviden megírni. — —

Ninádat 's a Zsiboiakat köszöntem

barátod
Jósika Miklós.

U. I. Farkas Sándortól egy levelet kaptam, melyben kér — hogy kéziratát küldjem vissza — ezt én már Zsibón Molnárnak átadván, kérlek, ha lehet juttasd kezeibe.

Pest: Jan: 22. 1846.

Édes Druszám, mivel kívánod, számot teszek é levelemre — melly válasz — 10 és 11 számú együtt vett leveleidre: csak aztán szórakozottságom é szabályra, melly a' rendet lenne eszközlendő, zavart ne hagyjon.

De leveled tartalmára térek.

1.) Kállayval a dolog el van intézve: ő már tudta óhajításodat és személyesen fog neked írni — még pedig mivel sürgetem, minél előbb.

2.) A' Deputatot 's egyéb általad érintett polytikai tárgyakat illetőleg mind azt mire figyelmeztetsz, megfogom az illetőknek mondani: csak ki hallgassanak — csak olly jól rendezetten elő tudjam adni, mint az leveledben írva van: — de bezzeg saj! — 's talán épen mivel én nem tudom jól elő adni, történik aztán hogy jól nem értenek.

3.) Szorgalmamon ne örülj — bár ennyi évek küzdelme után — én is megpihenhetnék — 's ne kellene a' költészet magasztos röptét — kenyér munkává lealjasitanom.

De ki élete legjavát leélte — 's nem marad annyia, hogy egyetlen napjával — órájával életének el mondhassa, hogy nyugodt — annak dolgoznia kell — ha nem akarja a' gondok legsorvasztóbbikát — a' holnapi nappali aggodalmat — bajainak ezrei közé sorozni.

De az elhamarkodás vágya jó Druszám igasságtalan: Ha te saját ítéleted után — utóbbi munkáimat — mint a Szív rejtelmi 's Akarat és Hajlam el olvasván — azokban hamarkodás nyomait látod, akkor halgatok. De én szorgalom 's átgondolás tekintetében alig hiszem, hogy valaha gondosabban irtam volna — mint az Akarat és Hajlam irva van — melyhez képest régibb munkáim közül például Zolyomi csaka Rhapsodia. — — De higyd el barátom ilyenek vagyunk mi magyarok, nálunk ha valaki egy bizonyos pontot elért, felebb nem eresztik — 's ha saját erején még is felebb megy — lerántják a' magasbol. Az Életképek 's Divatlap szerkesztői — kiknek goromba lapjaikba írni nem akartam — nem tudván egyebet mondani — azt fogták reám hogy munkáimat el hamarkodom, 's ez nálunk — hol gyönyör a' kegyeleték porba tiprasi — terjed — 's ennek hitelt adnak: Hány papolta ezt Frankenburg és Vachott után — a' nélkül, hogy munkáimat *átolvasta* volna.

Minap a Redoutban egy masque azzal szólított meg — hogy neki a' Szívrejtelmi nem tetszettek — kérdém miért? — 's azt felelte — hogy két kötetű regénytől több cselekvést várt — 's hogy az egész el van hamarkodva. — Igy ítélnék: mert a' ki ezt nekem mondá — munkáimat nem is olvasta, — hanem Frankenburg 's Vachot után papolt — ha olvasta volna tudandá — hogy a' Szívrejtelmi 5 *novella* nem 2 kötetű regény — 's azt is tudandá, hogy abban egyike legrégebb novelláimnak a' Béke nemtője foglaltatik — mellyet minden hírlap fel-dicsért és kétszer fordították le.

Dolgozom — mert kell — de azért nem irok gyárilag. — Sok amit irok — de nem azért, hogy gyárilag ölöm magamat — a munkával — hanem mivel nulla dies sine linea 's mig más egész éjen át ír — de azután 2 hétig pihen — én keveset de mindennap irok — 's így

az év 364 napjai közben — sokkal lesz a' mit irok — a' nélkül hogy hamarkodásra szükség lenne.

Magadra hivatkozom ítéletedre — olvasd el az *Akarat és Hajlam* című regényt — 's ha — nem mondom más hijánt — de elhamarkodást találsz benne — úgy legyen neked igazod.

Higyd nekem: kik engemet hamarkodással vádoltak — ha egyéb-iránt a' legokosabb emberek is — vagy nem olvasták utóbbi munkáimat, vagy a' két divatlap pár csipkedései után indulva elfogultan tették azt.

A két Barcsayt is folytonosan csipkedik: pedig a' hányszor adják, itt a' színház tömve tele van, minden felvonást zajos taps kíséri — 's a' játék színnek ezereket hozott. — Gunyosan nagyszerű historiai Drámának nevezgetik: 's valóban tökéletesen hasonlít ezen urakhoz — hogy hiszik — mikép én — mikor é darabot irtam tökéletesen hittem, hogy nagyszerű dolgokat irok, 's hogy Shakespeare és Schiller semmik hozzám képest. — — Én pedig a két Barcsayt — nem tartom egyebnek — mint egy igen középszerű férceletnek, de a' mellynek ha jól adódik, nagy hatása van — 's szegény színházunknak jó aquisition.

4.) Kis Druszámát ölelem — tartsa az ég örömdre 's hogy a honban a derék atyja derék fiában éljen.

5.) Deák Ferinek irt észrevételeidre nagyon kíváncsi vagyok. Böthy relatioja circulál — most Giczy Laczinál van — kitől majd kivájom, mert ő a' legfeledekenyebb ember a' világon.

A Körösi határozatot még nem birtam megszerezni — 6 helyt is kopogtattam: a casinóban a cikk elsikkadt 's így még egy kis béke-türés. Szabó Pál ígérte, hogy ma elküldi — videbimus — de már olvasván Kosuth feleletét — ha késik is nem baj.

Többi közt figyelmeztetek a' Heti lapban Kosuth barátunknak pompás feleletére Desewfy Emilnek a Fiumei vasút tárgyában: Ennél Kosuth kevés jobb cikket irt még. — Itt roppant sensatiót tett.

7.) Kosuthtal szóltam: Ő nagyon kér téged, hogy bocsáss meg neki — ha becsületére mondja mikép nincs ideje levelezni — sőt álomra is a' nap 24 órájából csak 3 órát szánhat — — de az első éjtel mellyet megtakarhat egy hosszú levélre szánta számodra. — Itt sok igen igen fontos dolgok történnek — és vannak szőnyegen — mellyekről ő mindenesetre — mint beavatott jobban irand neked — mint én üggető pegasusom hátán — mellyről úgy is — mint irod az a' hír — hogy tüskön bokron át elkaptott — 's vizt merre szeme lát.

Szegény Lajos nem jól néz ki — tul a rendin megerölteti magát de annyi igaz, hogy ő fellépése első szakában sem volt szellemileg olly teljes erejében 's olly erőyes, mint most — a' Heti lapi cikk engemet elragadott, 's ugyan ezen hatása leend e' tiszta mathematicus — czáfolatnak read.

8.) A nyakék reméllem már Ninád nyakát ékesíti — 's leveleimből tudod, hogy utóbbi utalványodat Vodianerhez nem használtam mert Farkas fizetett — 's nálam még 43 forintod van.

9.) Köszönöm kedves jó Druszám hogy Bédivel szólni akarsz — úgy szintén, hogy Bonajott görög helyett neked vagyok adós — adja

az ég hogy valami történen, hogy senkinek se legyen ados — pedig, ha az ég akarná történhetne olyan — mi örömet edzené, kettőztetné, mi a falusi magányt paradicsommá tehetné — ha Isten akarná — kevés magában — de még is sok — mert sok béke — sok szeretet — és sok szorgalom az ideálja a' földi boldogságnak — 's néha oly kevés kell hozzá — 's még is épen e' kevés oly nehezen elérhető.

10.) Barabás inkább látszatik — a nádor őt szereti — mint mi hálátlan utódai — mert mikor mondtam, hogy még másoknak is van szólások a' dologhoz — igen savanyú képet csinált — 's fel sóhajtott — *kár volna ha elmaradna!*

11.) Hogy pénzzel soká kijőjek, óhajtom én is — de a' milyen könnyen van ez kimondva, oly szokotlan — nehéz és nyugöző nekem e mindenkori számolgatás — azonban jó az Isten — 's el nem hágy!

12.) Vodiánerrel is szóltam — ő azt mondja, hogy már neked bővön irt — a' hamuzsir dolgában.

13.) Miért nem tehetem, hogy nevemre ne legyen ujság véve — 's mikép lehet a' rendtelenségen segíteni, mult levelemben meg irtam neked.

14.) A mit Mikiről irsz — elméletben bető szerént igaz: de kedves jó Druzsám a' katonaság olyan, mind a' házasság, mind kettőről csak az tud valóban valamit, ki azokban volt.

Néha egy kis segedelem egy fiatal embert uzsorásoktól — 's így vesztéstől megmentheti — 's míg a' fiu atyától kér pénzt, addig nincs baj — legalább oly baj nincs — mintha tudja hogy atya inségében nem segít.

Az is igaz, hogy sok tisztnek egyebe nincs csak Fizetése: de két dolgot nem szabad feledni a) hogy az ilyen tiszteket nem igen szokták fényes ezredekben kedvelni, b) hogy in fine finali — ezek kénytelenek adosságot csinálni.

Én ha fiamon segíték, abból segíték mi csekély jövedelmemből magamnak marad — *ídj!*

Jobb hitem van Istenben — ki szívem rejtekeibe lát — mikép — illy segedelem torkomra forrhatna. — Egyébiránt Miki jó és becületes fiu 's engedje az Isten hogy érette valamikor sokat tehessenek.

15.) A Tolnai restauratorol utobbi levelemben irtam neked.

16.) Kedves Druzsám szórakozottságomban — vagy inkább zaklatott fővel — borzadalmasan rosszul kellete magamat utobbi levelemben kifejezni, mert a Liptay féle eszem-izsom Gyüldébe a fiatal mágnások közül még egy lélek sem jár: Épen az a' baj — hogy a' jurátusok 's megyei ifjuságból szédített többet 80 ifjunál magához 's hogy épen a' giovine hungária — az ugy nevezett ifju óriás lett — a' gyüldei Speckknödliknek — 's bāfstekek martaléka. — Irt egy nevetségesen magasztaló pamphletet Liptaynak — melyre cz egy se nequiter humilfians szellem-

¹ Olvashatatlan német idézet. Valószínűleg valami szólam vagy közmondás, amit Jósika, a kor divatja szerint latinnal, franciával vegyest, gyakran kevert különben se magyar zamatú prózájába. P. K.

ben — újra egy nagy dicsériát irt az ifjuságnak — Mellyből ki sül, hogy Liptay Sándor most a' legnagyobb férfiu magyar országon — 's hogy a' gyüldében a mayonaise 20 xr. váltóban.

Én ebben nem akarom a mágnások apologiáját irni — üsse meg őket a' magas menykő ha rothadni indulnak: csak a suum cuique szellemében irom a' mi igaz — hogy a' gyüldébe a pilvaxféle hősöket debouchirozzák. Isten veled — bocsánat e hosszú hosszú levélért, de amicis communia sunt omnia — 's így látod hogy drága időm veledi felosztásában sem fukarkodom.

Isten veled — Nináddal — fiaddal — a Siboiakkal,

barátod

Jósika Miklós s. k.

Pesth Febr. 18—1846.

Kedves Jó Druzám!

E pillanatban olvasám 16—17 számu együtt érkezett leveleidet: — Ninád betegsége igen igen megilletett, mert épen ez az én sorsom az — azt kihez lelki életem növe van ritkán, 's holnapokig nem látni 's ismerem e' nélkülözés minden kinjait: De az Isten felgyógyítja — 's reméllem jövő leveled — e részben meg fog engemet is nyugtatni: mert minő kinzó lehet neked Ninád betegsége, azt senki sem értheti jobban, mint én. Kérlek ne feledd barátodat erről hogy kedveseid mindketten egészségesek, tudósítani. — Deák Ferencznek postán küldöm el leveledet, mivel már elutazott.

Szigethi Zsigmond megfogadásával — ugy szintén a' szerződési tervvel egészen kezdet fogok — 's azok után miket róla nekem irtál — őt nyereség tartom: Adja Isten hogy reményeinknek megfeleljen.

A szerződési tervet — küldöm, bár erről nem irsz — ha nincs szükséged reá, meg kapom Sibón. Röviden irak — mert utóbbi — tegnap irt levelem elég kimerítő volt: Én is szenvedek, szenvedek testi és lelkiképen, mert a test is beteg, ha lélek folytonos nyomás alatt van. Ügyem mellyről irtam neked, vége felé siet — gondolhatod minő feszültségben, minő kinos várakozásban vagyok — 8 év óta foly e' pör — ki tudja mit fognak itélni? Néha egész nap egy falatot nem ehetem — pedig nem vagyok beteg — de ezen ügy — olly szoros összeköttetésben van egész valómmal, hogy egy nyugodt pillanatom nincsen — mig bizonyost nem tudok.

Adja az ég, hogy ez jó legyen — de ha nem ütne ki ugy, a' mint gondolom — egy elhatározó lépést fogok tenni — melly meggyőződésem következménye is — 's a' dolgon ugy hiszem segitend — ha nem egyedül teszem 's erre is van remény. De ez — ha kitalálad, szoros titok legyen — ha arra jó a dolog — tanácsodat fogom ki kérni.

Most itt Pesten két illy eset van — okosabbak voltak — ott kezdeni — hol mindent, meg lehet, kényszeritendnek végezni . . . De ez köztünk maradjon.

Ha említettem Miki pénzét, ezt figyelemztetésnek vedd — az ember nyugodtabb ha megteszi — azért én egy pillanatig sem kételkedtem, hogy a' pénz a maga idejében itt leend.

Kérek olvasd el utóbbi 4- és 5-k leveletem figyelemmel — 's válaszolj.

Ninádat szívesen tisztelem 's a' pecsét nyomól még ma megrendelem — Kis Druszámát ölelem. Isten veled Nináddal fiaddal

barátod

Jósika.

Pest: Febr. 27. 1846.

Kedves Barátom?

Utóbbi levelem óta csak egy arasznyi idő telt el 's újra irok neked.

Eddig a lengyel zendülést hirtől 's hírlapokból tudhatod vagy legalább mikor e' levél a' honi csiga postán leér, tudni fogod.

A mit itt beszélnek enyiből áll:

a) a zendülés Krokoban, Posenben, Tornopolban, Lembergben egyszerre kiütött — úgy igen sok más helyeken is — Az Orosz — Porosz és Ausztriai Lengyelország összeköttetésben vannak 's az összeesküvés a parizsi propaganda műve: Igen erélyesen füzetett, hogy az annyira vigyázó orosz kormány figyelmét is csak alig érinté kiütéseig.

b) Mondják hogy Ferdinánd K. H. ellen fel voltak bősülvé — de ez kikerülte boszujokat: szegény öreg Récseyvel mi történt, még eddig nem tudom.

c) Starzsinszkyt Galliciában saját alattvalói megölték, ő megszökött a Tornapol kerületben a felkelést 's midőn harongirozta a' népet, megrohanták 's agyon verték — úgy szintén Posen körül 50 nemes embert és 6 lelkészt részint elfogott, részint felmészárolt a' köznépet, miből világos, hogy két zendülés van. Az aristokratiaé a' 3 Lengyelország egyesítésére, 's a' köznépe az aristocrazia ellen.

d) Krakó — mint hírlik már az insurgensek kezei közt van: az ausztriai sereg vissza vonult — igen nagy számmal érkezvén — minden felől az insurgensek.

e) Itt azt mondják, hogy a' bécsi Theresianumból és Politechnikumból — úgy szintén a' pesti Invalid házból sokan megszöktek 's elmentek Lengyelországba — az utóbbiból 40 — ember.

f) Eddig az allgemeineban 53—52—szám — 's a' Bécsi ujságban a dolog mint könnyen elnyomható, adatik elő — úgy többen kik jól tudossítottak állítják magukat — azt mondják hogy az egész nem olly fenyegető, mint hírlik.

g) Néhány ezred parancsot kapott az összevonulásra. Lengyel országban — Galliciát értem, néhány Lengyel ezred is van: ott hagyják e' ezeket vagy nem — nem tudom: Fiam, ki szinte lengyel ezrednél szolgál, mondja, mikép hir szerint alkalmasint ők is mennek. Én megvallom, hogy ezt nem hihetem: mert lengyel ezredeket most oda

küldeni — csak ugyan nincsen a kormány érdekében: Igaz hogy a mult zendülés alkalmával — az orosz lengyel ezredekben csak a' tisztek szöktek meg — legalább így mondják — de most Posenben — altisztek is fogtak el — ezen kívűl a' nép is felzendülvén a' földes urak ellen — nem tréfa a' dolog — 's én *mint kormány* ezen ezredeket nem olly könnyen küldeném oda.

Azt is beszélnek itt, hogy egy pár magyar megyibe beütett volna a' lengyel köznép, 's ott rabolt — többi közt hogy Árva megyében — sok bujtogató jár — ki az éhen halókat reményekkel kecsgetteti. A sláv vér — munkál itt kétségen kívül 's félek hogy a kormány — későn látandja át — minő nem jól teszi, hogy az illireket pártolta. Vannak kik azt állítják — hogy az egész lengyel zendülés muszka miv — és szándékos hanyagsággal kísértetett az orosz részről azért hogy az egész Lengyelország így eltöröltethessék a' föld színéről.

Nem vagyok politicus, de azt hiszem, hogy Austria most egy pompás fordítást adhatna az ügynek. Ha a' lengyeleket pártolva — Lengyelországot szabadnak nyilatkoztatva tronjára egy austriai F. Herczeget ültetne — 's később Serviával, Boszniával indemnisálná magát — a' Porosznak egy pár német Herczogséget adna.

A hatalmason növekedő orosz óriás ellen egy ország középben — nem ártona — 's Austria egy tantorithatlan frigyest nyerne — de a' mint mondom én polytikus nem vagyok 's itt csak történeti adatokat adok elő.

A' többi közt figyelmeztetek az Allgemeine 53 vagy 52 számára ott a' Beilagban egy czikk van, hol a' te neved is említve van 's hol te Szechenyivel soroztatál össze, mint régi szellemü ellenzék vezér — 's Deák is — e sorban említettik: Teleki, Batyány, Kosuth, — Szentkirályi pedig Pilvax kávéházi köröknek nyilvánítatnak.

Világos, hogy e' czikk írója — Téged 's Deákot el akart választani az ellenzéktil — 's így depopularisálni. Ezt hiszik sokan — a' többség — már mondogatja: lám már az Allgemeine Zeitung is dicsérgeti Deákot. — Találkoztam Bezerédyvel — ki monda, hogy figyelmeztesselek — e' czikk desavuirozására: Én azt feleltem neki, hogy én nem szeretek senkinek tanácsokat adni, főleg annak decidálva — soha sem — ki jobb tanácsot képes magának adni — mint akárki más: — Hanem figyelmeztetni a' czikkre téged jónak láttam.

Már a' napokban itt Battyány Lajossal is mondogatták, hogy meg fordult — de ez nem igaz — egyáltalán van itt egy clubb, melly a' celebritások 's publick karakterek ellensége — 's hol csak teheti — árt a popularis embereknek.

Utóbbi két leveled 18—19 igen megzavart — 's félek hogy ez soká' tartand — mert ha jövő leveleidben a tárgyat nem érinted — scepticus természetem még nem fog nyugadni.

Azon eszme pedig, hogy 4 fiaim netaláni éretlenségeiért — mindig nekem kelljen a fűrdőt kiönteni — igen szomorú kilátás — bár fiaim sok fiuknál jobbak — de mivel — csak két csalhatatlan ember van a' földön — a római pápa — és Bánfi Pál — bizony nincs apa — ki fiai éretlenségeiért tűzbe merné tenni kezét.

Ezek mint a' német mondja — *gehen mit in den Kauf* — 's mivel — mikor viszonyunk kezdetett — már a 4 fiu megvolt — én részemről soha sem feledtem — hogy ezek bizony — csoda — ha néha egy kis qui pro quot nem tesznek — bár azt, hogy nagy zavart nem okoznak — most is hiszem 's gondoltam, hogy te is — mint olly okos és következetes ember — nem feledted hogy 4 fiam van — 's mind azt mit 4 fiu után gondolni kell. — 'S bár még eddig a 4 együtt nem okozott fél annyi bajt — mint némelly atyának *egyetlen egy fia* — még is az az eszme, hogy minden idéten kérések — minden érettem vagyon — elég arra, hogy köztünk felbomoljon a viszony — avagy legalább arra — hogy e' catastropha folytonosan szemem elé torlasszon. annyira aggaszto, mikép — ha csak reá gondolok is, nem jól vagyok bele.

Jövő leveledben alkalmasint meg találom a' Miki számára ígért utalványt — talán többről mint irtam — mivel — nálam lévő pénzről már rendelkezél *résziben*.

Ma 16 Mart. lévén, a' magoméból — adtam meg Mikinek 3 hólnapi havi pénzét — mart, april. maj. 1846 — az az 150 pö frt: — levél pedig a postán nincsen. Itt gyalázatos idő jár — köhögök — náthás vagyok 's így többet ülek otthon — mint lakomon kívül — talán a' jó idővel a' jó egészség is visszatér.

Ideje hogy e 8 lapnyi levelet berekeszem. Az ég áldjon.

Ninádat köszöntem a' kis Druszát ölelem. Köszöntsé a Siboiakat.
barátod

Jósika Miklós.

WESSELÉNYI MIKLÓS LEVELEI¹⁾ BARÁTJAIHOZ: BARTFAY LÁSZLÓHOZ ÉS JÓSIKA MIKLÓSHOZ.

Wesselényi Miklós — Bartfay Lászlóhoz.

Édes Laczim!

Zsibó 1844 április 19.

Sziléziából jövő juhok átvételére, s lehozatalára küldvén fel juhászati felügyelőmet Nagy Lázárt ötet hozzád utasítom, hogy vigye meg neked s tisztelt nődek szives üdvözetemet, tőle hogy létem felől is

¹⁾ Wesselényi »levélmásolati könyvé«-ben az itt közölt írói leveleknek csak *egy részére* kaptunk választ, ezért van, hogy előbb (váltogató renddel, írók és dátumok szerint) nem közöltük őket. E hiányosságnak több oka van: az egyik az, hogy a kiváló férfi, bár ifjúkorától különös gondot fordít levelezésére (a másokét megőrzi, a maga választát följegyzzi) — csak 1841-től fogva vezetett rendes »levélmásolati könyvet«, melyek archívumában 45 kötetre rügnek s haláláig terjednek. A másik az, hogy erdélyi barátaival gyakrabban találkozt, mi a levélbeli választ tettesse. Néha ő ment be Kolozsvárra, vagy őt keresték föl Zsibón, máskor meg látogatóitól üzent, vagy egy levélben egyszerre kettőnek, háromnak is írt. És ezt, főként később, a vak embertől nem vehették zokon, hiszen levelezése így is akkora volt, hogy Széchenyi azt az epés megjegyzést tette rája, midőn Gräfenbergből hazajött barátja egyre sűrűbben diktálta leveleit, hogy »Wesselényi megvakult, de most meg anyai levelet írat, hogy nemsokára titkárja vakul meg.« — A válaszok eredetijének helyét a levelek végére tett jegyzet mutatja. P. K.